

L'aula i també l'escola són llocs pensats especialment per aprendre, perquè disposen de mestres dedicats a ensenyar, d'alumnes i d'un material pensat especialment per a aquest fi. Segons com es gestionin i es correlacionin aquests tres elements, l'aula pot esdevenir molt diferent. A totes, s'hi aprèn, però de maneres diferents i també conceptes diferents.

Explicar quina és la meua idea d'aula, com faig que s'interrelacionin aquests elements, què hi té a veure en això l'aprendre a aprendre és l'objectiu d'aquest article. Per fer-ho, em basaré en exemples que poden il·lustrar millor el que vull explicar i, al mateix temps, facilitar-ne la lectura.

Quin és el paper de les persones dins la meua aula?

Per a mi, totes les persones són importants: el que pensen, el que diuen, el que fan. Per això, potencio la reflexió individual, la imaginació científica, el raonament concret, per ser mostrats i compartits, per ser debatuts, contrastats, per trobar semblances, regularitats, etc., per parlar col·lectivament sobre el que fem i com ho fem quan estem investigant o estudiant alguna cosa.

Jo m'aplico el mateix procés reflexiu amb els meus companys i companyes d'escola. És a dir, els mestres busquem moments per trobar-nos, bé tot el claustre, bé en petits

grups, i reflexionem sobre el que fem a l'aula. Per descomptat que reflexionar col·lectivament implica reflexionar individualment, tant quan estàs sola com quan estàs en equip, i també suposa un aprenentatge per a nosaltres, els mestres, que estem poc acostumats a parlar del que fem a classe, de com ho fem i per què.

Per a mi, aprendre a aprendre consisteix en això. Ara bé, si aquestes converses es fan amb documentació i amb una actitud oberta a entendre l'altra persona, la comprensió queda gairebé assegurada.

Quatre exemples

Els exemples que poso tenen a veure amb un projecte sobre l'estudi del paisatge des del punt de vista geològic. Per realitzar-lo, varem cercar informacions, experimentar, documentar, demanar ajuda a diferents experts, etc. No us explico tot el que vam fer, només alguna part.

La nostra escola és rural. A la classe, hi ha nens i nenes de primer, de segon i de tercer de primària. Som a l'inici del projecte i els explico que farem de geòlegs i que investigarem com es va formar el nostre paisatge.

Per això, potencio la reflexió individual, la imaginació científica, el raonament concret, per ser mostrats i compartits, per ser debatuts, contrastats, per trobar semblances, regularitats, etc., per parlar col·lectivament sobre el que fem i com ho fem quan estem investigant o estudiant alguna cosa

Imatge 1. Recollida d'informació sobre les roques

CARMÉ PABLO

Per començar, els demano un repte:

T'imagines com es van formar aquestes roques?

També els dono orientacions sobre el que farem:

Després, ens explicarem el que cadascú s'ha imaginat i en parlarem. D'aquesta manera, podrem aprendre molt de...

El que us imagineu, s'ha de dibuixar i també es pot escriure per acabar d'explicar-nos i que els altres ens entenguin.

També podem anotar les preguntes que ens vinguin al cap, mentre imaginem, dibuixem, escrivim, etc.

Els mestres i les mestres recollim les informacions de tot l'alumnat i ens donem temps per intentar comprendre les seves explicacions: què en saben, com structuren el seu pensament, com ho comuniquen, etc. Els nostres objectius són conèixer millor cada escolar i preparar un diàleg que permeti:

- *Contrastar idees*, fent veure als infants que no tothom pensa igual o sap el mateix, d'aquesta manera, donem un valor a la varietat, perquè permetem que aflorin idees, informacions o reptes nous.

- *Establir algun objectiu comú i un pla de treball*, ajudant a cercar les relacions que hi ha entre les afirmacions de cada un, malgrat que, de vegades, costi de veure.
- *Anar negociant normes de «funcionament» i debat*, prenent *compromisos col·lectius* de forma que s'enforteixi la comunitat de l'aula, *on cadascú és visible*.

Per fer que tothom sigui visible, busquem alguna idea de cadascú, cerquem opinions coincidents o contradictòries que permetin encetar un debat orientat a opinar sobre el que pensa cadascú.

Amb aquestes finalitats, preparem un PowerPoint on hi ha recollides les seves aportacions, i les organitzem de manera que facilitin trobar punts en comú, idees contradictòries, matisos, etc. També hi escrivim les preguntes que han anotat els infants, organitzades de manera que permeti parlar-ne i planificar la investigació.

Quan som capaços de reflexionar sobre el que sabem; quan, entre tots, parlem sobre el PowerPoint on ells estan representats amb els altres i entre els altres, s'afavoreix el fet d'aprendre a aprendre. També quan som capaços de planificar què i com volem investigar.

Quan som capaços de reflexionar sobre el que sabem; quan, entre tots, parlem sobre el PowerPoint on ells estan representats amb els altres i entre els altres, s'afavoreix el fet d'aprendre a aprendre. També quan som capaços de planificar què i com volem investigar

Aplicar estratègies per aprendre a pensar millor: resumir

Sovint, fem exposicions. És una manera de mostrar les nostres idees i de fomentar interaccions. Creiem que qualsevol exposició ha de tenir un títol. Per això, dediquem un temps a pensar els que serien bons per a la nostra exposició i després busquem com podem fer-ne un de col·lectiu. Un exemple: cada escolar pensava un títol, el llegia a tothom, entre tots miràvem si era igual que un altre, si el complementava o si era diferent, i els anàvem escrivint.

Títols que han sortit sobre el treball de la formació de les roques de Sant Llorenç

- Les muntanyes de conglomerats. La muntanya de conglomerats.
- Les muntanyes que creixen. Les muntanyes creixen.
- Com es van crear les muntanyes.
- La transformació de les muntanyes i dels conglomerats. Les coses que ajuden.
- Les roques que es formen.
- La formació de les muntanyes.
- Com es van fer les muntanyes de conglomerats.
- Quan es van formar les muntanyes hi havia un riu molt gros.
- La meva muntanya parla, i les pedres.

Títols que, al final, hem fet modificant-ne d'altres o que hem deixat perquè ens agradaven

- Com es van crear les muntanyes de conglomerats.

- La transformació del paisatge.
- La meva muntanya parla.

Després de parlar-ne entre tots, els vaig fer notar que hi havia uns títols que parlaven del procés i uns altres que eren més genèrics, per això vam aprofitar les dues propostes i vam fer els dos títols primers conjuntament. El tercer, el vam deixar perquè l'havia escrit un nen sol, era molt diferent de tots els altres i ens introduïa un pensament de tipus metafòric que els mestres havíem utilitzat en algun moment, quan, per fer les observacions de les roques, els dèiem que aquestes ens expliquen coses.

Posar títol és una activitat a la qual donem valor, perquè ajuda a estructurar el pensament i fomenta habilitats de comunicació, de conceptualització i d'anàlisi. Una fita molt important dels mestres és ensenyar als nens a utilitzar aquestes habilitats, però crec que sempre han de tenir sentit i partir d'una necessitat real, com en aquest cas.

Aprenem de les idees dels altres.

La diversitat com a riquesa

Sovint, les mestres i els mestres parlem de la diversitat com a riquesa, però tenim dificultats per gestionar-la quan es tracta d'aprofitar-la per generar coneixements nous i estratègies noves per aprendre més i millor. A continuació, explico un procés que crec que ajuda a fer aflorar i aprofitar aquesta diversitat.

A partir de les informacions que hem abordat conjuntament i dels experiments que hem necessitat fer per entendre

Imatge 2. Exposició dels treballs sobre la formació de les muntanyes

CARMÉ PABLO

millor la història del paisatge, proposem als infants que dibuixin com entenen ells que s'han format les muntanyes que tenim al voltant. Hem exposat els treballs de tots, els hem posat un títol comú i ara el que se'ls demana és:

Mira els treballs dels teus companys i companyes. No tinguís pressa, observa com si fossis un científic que no es deixa cap detall. Busca-hi alguna informació que tu no hagis tingut en compte i creguis que és important per posar-la en un document de tota la classe. Si la hi trobes, ho anotes al quadre. Després en parlarem.

Tenen tot el temps que necessiten i les ajudes que calgui. No tots els nens i nenes anoten més d'una dada dels altres,

n'hi ha que fan dibuixos per explicar-se millor. Tampoc no ho fan tots alhora... Saben que aquesta informació, que prèviament han documentat els seus companys, ens ajudarà a entendre millor la formació de les muntanyes de Sant Llorenç i, al mateix temps, a adonar-se que podem aprendre més i millor si compartim i debatem el que sabem.

Crec que aquesta activitat demana molt d'esforç, perquè els infants no només han de tenir en compte el que ells han pensat, sinó també el que han dit els altres, i no solament el que diuen, sinó també per què ho diuen i si el que diuen ho troben prou interessant per recollir-ho.

Imatge 3. Tot construint els nostres mapes conceptuals

CARMÉ PABLO

Saber el que pensem i com pensem té molt a veure amb aprendre a aprendre, però si, damunt, hem d'aprofitar les idees dels altres, encara hi té més relació. I això ho anem fent des de petits, amb més o menys ajuda, amb més o menys fluïdesa. Crec que aquí és on ha de tenir un paper molt important la mestra. És ella qui ha de facilitar a cadascú l'ajuda o les eines que necessita, perquè, quan ho posem en comú, tots hi tinguem alguna cosa a dir i tots ens sentim reconeguts, però sabent que el que tots diem és important per a tothom.

L'estructuració del coneixement. Els nostres mapes conceptuais

Explicació conjunta entre mestres i alumnes del procés de realització del mapa conceptual.

Volíem posar junts tots els conceptes importants que havíem treballat aquest curs i veure quina relació tenien entre ells. Igual com l'any passat, però aquesta vegada que en sabíem més, ho volíem fer millor.

- Primerament, vam confeccionar petits mapes de cada apartat recordant el que havíem fet i après i què tenia a veure un concepte amb l'altre.
- Necessitàvem una llista amb tots els conceptes. Vam fer una pluja d'idees i en van sortir un munt de paraules. Ens vam asseure a l'ordinador i vam mirar fotos i treballs per refrescar la nostra memòria. També ens van sortir un munt de paraules.
- Com que eren massa paraules, vam pensar d'ordenar-les. Vam separar-les en tres categories, de més importants a

menys importants. I encara ens en van sobrar unes quantes, que les vam llençar.

- Llavors, vam decidir que les escriuríem de tres mides diferents, d'aquesta manera, amb un cop d'ull, podríem distingir quines eren les més importants i les podríem posar totes juntes. I vam començar a fer el mapa conceptual.
- Primerament, hi vam col·locar només les més importants. Vam rumiar quines tenien relació entre elles i les vam posar més a prop. La paraula temps va anar al mig, perquè vam pensar que estava lligada amb totes les altres.
- Després, vam col·locar les que no eren tan importants i, a continuació, les menys importants.
- Cada infant tenia una paraula i ens havia d'explicar amb quina altra del mapa tenia més relació i per què. Si tots hi estàvem d'acord, l'enganxàvem sobre el full i l'uníem a l'altre amb cinta de paper. Si no hi estàvem d'acord, els altres pensàvem amb quina altra paraula estava més lligada, fins que ho decidíem entre tots.
- Moltes paraules tenien relació amb diverses de les altres. A algunes, per tant, els vam haver d'afegir més tires de paper per unir-les. En d'altres casos, en canvi, vam pensar que no calia, perquè normalment estaven unides indirectament a través d'una altra paraula i vam pensar que ja n'hi havia prou.
- Després de posar-hi totes les paraules, que ens van quedar molt bé, vam pensar que no totes les relacions entre elles eren iguals i en vam ressaltar les més importants amb colors.
- Al final, hi vam col·locar alguna imatge que ajudés a reforçar algunes de les idees més importants.

Fent aquest mapa, vam repassar la feina del curs. Aquesta activitat ens va servir per veure quins conceptes consideràvem més importants de tots els que havíem estudiat i, sobretot, quina relació hi havia entre ells. Mirant el mapa, ens vam adonar que, al capdavant, tot estava més o menys relacionat.

El mapa que us hem presentat ha estat el «petit» món que hem construït els mitjans durant aquest curs.

En fi, com diu el nou currículum: «Aprendre a aprendre implica disposar d'habilitats per conduir el propi aprenentatge i, per tant, ésser capaç de continuar aprenent de manera cada vegada més eficaç i autònoma».

HEM PARLAT DE:

- Competència per aprendre a aprendre.
 - Estratègies d'ensenyament-aprenentatge.
-

Carme Pablo

Escola Pública de Rellinars

cpablo@xtec.cat

Hi podeu trobar més informació a: <http://blocs.xtec.cat/ceiprellinarsmitjans/>

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de maig de 2009 i acceptat el mes de setembre de 2009 per ser publicat.